

Normativni okvir

Vodič za unapređenje internih mehanizama organizacije
za očuvanje bezbednosti dece

Mreža organizacija za decu Srbije MODS

Mirjana Džuverović

MODS, 2021.

www.zadecu.org

office@zadecu.org

Sadržaj

Uvod	5
Zaštita dece od nasilja – pregled normativnog okvira u Republici Srbiji	6
Definicija deteta	6
Uvodne napomene	8
USTAV REPUBLIKE SRBIJE	10
PORODIČNI ZAKON	10
ZAKON O OSNOVAMA SISTEMA OBRAZOVANJA I VASPITANJA	11
ZAKON O SOCIJALNOJ ZAŠTITI	12
KRIVIČNI ZAKONIK	12
ZAKON O POSEBNIM MERAMA ZA SPREČAVANJE VRŠENJA KRIVIČNIH DELA PROTIV POLNE SLOBODE PREMA MALOLETNIM LICIMA (Marijin zakon)	13
ZAKON O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI	13
ZAKON O POLICIJI	14
ZAKON O SPREČAVANJU NASILJA U PORODICI	14
ZAKON O MALOLETNIM UČINIOCIMA KRIVIČNIH DELA I KRIVIČNOPRAVNOJ ZAŠTITI MALOLETNIH LICA	15
STRATEGIJA ZA PREVENCIJU I ZAŠTITU DECE OD NASILJA (2020-2023)	16
OPŠTI PROTOKOL ZA ZAŠTITU DECE OD ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA	17
BIBLIOGRAFIJA	18

Zahvaljujemo se Australijskoj ambasadi koja je u punoj meri posvećena zaštiti dece od nasilja i podržala napore Mreže organizacija za decu Srbije da pruži praktične smernice svima onima koji žele da se njihova organizacija na sistematičan način bavi zaštitom dece i bude u najvećoj mogućoj meri bezbedno okruženje za svako dete.

Sadržaj publikacije je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Australijske ambasade.

Uvod

Pred vama je kratak pregled normativnog i strateškog okvira koji je relevantan za proces izrade Politike očuvanja bezbednosti dece i primenu standarda za očuvanje bezbednosti dece (Child Safeguarding Standards). Normativni pregled je deo Vodiča za unapređenje internih mehanizama organizacije za očuvanje bezbednosti dece koji je namenjen organizacijama koje rade sa decom. Ovaj pregled omogućava organizacijama uvid u nacionalni normativni i strateški kontekst koji je neophodan organizacijama za pravilno i efikasno reagovanje na zabrinutost u vezi sa očuvanjem bezbednosti dece. Poznavanje nacionalnog konteksta omogućava organizacijama reagovanje u slučajevima kada postoji sumnja na nasilje nad decom u skladu sa zakonskom regulativom.

Vodič za unapređenje internih mehanizama organizacije za očuvanje bezbednosti dece dostupan je [ovde](#).

Zaštita dece od nasilja – pregled normativnog okvira u Republici Srbiji

Definicija deteta

Prema članu 1. Konvencije o pravima deteta (Zakon o ratifikaciji UN Konvencije o pravima deteta 1997), dete je „svako ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ukoliko se, po zakonu koji se primenjuje na dete, punoletstvo ne stiče ranije“.

Zakonodavstvo Republike Srbije nema jedinstvenu definiciju deteta. Ustav Republike Srbije nema preciznu definiciju deteta. U članu 37. Ustava je navedeno da “Lice punoletstvom stiče sposobnost da samostalno odlučuje o svojim pravima i obavezama. Punoletstvo nastupa sa navršenih 18 godina” (Ustav RS 2006).

Porodični zakon takođe nema preciznu definiciju deteta, u članu 11. stav 1. „Punoletstvo se stiče sa navršenom 18. godinom života“. Punoletstvom lice stiče potpunu poslovnu sposobnost (Porodični zakon 2015, čl. 11. stav 2.). Potpuna poslovna sposobnost se može steći i “sklapanjem braka pre punoletstva uz dozvolu suda” (Porodični zakon 2015, čl. 11. st. 2). U čl.11. st. 3 navedeno je da “Sud može dozvoliti sticanje potpune poslovne sposobnosti maloletnom licu koje je navršilo 16. godinu života, a postalo je roditelj i dostiglo je telesnu i duševnu zrelost potrebnu za samostalno staranje o sopstvenoj ličnosti, pravima i interesima“. Ukoliko je dete zbog bolesti ili smetnji u psiho-fizičkom razvoju nesposobno da se stara o sebi i o zaštiti svojih prava i interese, roditeljsko pravo se može produžiti i posle punoletstva deteta (Porodični zakon 2015, čl. 85).

Krivični zakonik (2019), u članu 112. stav 8. pod pojmom deteta podrazumeva “lice koje nije navršilo četrnaest godina“. Pod pojmom maloletnika se smatra „lice koje je navršilo četrnaest godina, a nije navršilo osamnaest godina“, a pod pojmom maloletno lice (Krivični zakonik 2019, čl. 112, st. 10.) se podrazumeva “lice koje nije navršilo osamnaest godina“.

Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (2005, čl. 3) koristi termin maloletnik za „lice koje je u vreme izvršenja krivičnog dela navršilo četrnaest, a nije navršilo osamnaest godina“, mlađi maloletnik za „lice koje je u vreme izvršenja krivičnog dela navršilo četrnaest, a nije navršilo šesnaest godina“, stariji maloletnik za „lice koje je u vreme

izvršenja krivičnog dela navršilo šesnaest, a nije navršilo osamnaest godina". Prema ovom Zakonu granica krivične odgovornosti iznosi 14 godina. U članu 2. Zakona je navedeno da „licu koje u vreme izvršenja protivpravnog dela, u zakonu predviđenog kao krivično delo, nije navršilo četrnaest godina, ne mogu se izreći krivične sankcije ni primeniti druge mere koje predviđa ovaj zakon”.

U Zakonu o prekršajima (2019, čl.71) navodi se da se „prema maloletniku koji u vreme kada je učinio prekršaj nije navršio četrnaest godina (dete) ne može se voditi prekršajni postupak”. Dok se “a maloletnika starosti od navršenih četrnaest do navršenih osamnaest godina koji učini prekršaj, primenjuju se odredbe ove glave, a ostale odredbe ovog zakona samo ako nisu u suprotnosti sa ovim odredbama”.

Zakon o socijalnoj zaštiti (2011) izjednačava pojam „maloletno lice” i „dete”, i prepoznaje pojam „punoletno lice” (mlada osoba, mladi, odnosno omladina) pod kojim podrazumeva lica „do navršenih 26 godina života”

Zakon o zdravstvenoj zaštiti (2019, čl. 20) navodi pojam dete „do navršenih 18 godina života”.

Zakon o pravima pacijenta (2019, čl. 2, st.3) definiše „dete” kao „lice do navršenih 18 godina života”.

Uvodne napomene

U Republici Srbiji živi 1.218.906 dece što predstavlja 17,3 % ukupne populacije (UNICEF 2019).

Podaci iz UNICEF (2017) istraživanja „Nasilje prema deci u Srbiji: Determinante; faktori i intervencije“ ukazuju da je nasilje prema deci rasprostranjeno u svim okruženjima u kojima deca žive i borave: u porodici, školskom okruženju, institucijama u kojima se deca nalaze na smeštaju, kao i u digitalnom okruženju.

Pravo na zaštitu od svih oblika nasilja predstavlja osnovno pravo svakog deteta. U Republici Srbiji postoji veliki broj pravnih dokumenata koji regulišu oblast zaštite deteta od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, kako zakona, tako i potvrđenih i ratifikovanih međunarodnih dokumenata, kao i podzakonskih akata i protokola.

Srbiji je ratifikovala Konvenciju UN o pravima deteta (Zakon o ratifikaciji UN Konvencije o pravima deteta 97) i samim tim se obavezala da će obezbediti ostvarivanje svih prava deteta, a naročito na zaštitu od svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Pored Konvencije o pravima deteta, Republika Srbija je ratifikovala i dva dodatna protokola uz Konvenciju o pravima deteta: Fakultativni protokol o prodaji dece, dečijoj prostituciji i dečijoj pornografiji i Fakultativni protokol o učešću dece u oružanim sukobima (Zakon o ratifikaciji Protokola o prodaji dece, dečijoj prostituciji i dečijoj pornografiji 2002; Zakon o ratifikaciji Protokola uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima 2002).

Pravo deteta na sigurnost i posebnu zaštitu u Republici Srbiji je osigurano sledećom pravnom regulativom: Porodičnim zakonom, Zakonom o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja, Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici, Zakonom o socijalnoj zaštiti, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Krivičnim zakonikom, Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, Zakonom o zabrani diskriminacije, Zakonom o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima, Zakonom o policiji.

Vlada Republike Srbije usvojila je i niz strategija, programa i protokola važnih za zaštitu dece od nasilja, poput Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja (za period od 2020. do 2023. godine sa Akcionim planom za 2020. i 2021. godinu), Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja, Posebni protokol o postupanju pravosudnih organa u zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja, Posebni protokol sistema zdravstvene zaštite za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja, Posebni protokol o postupanju policijskih službenika u zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja, Pravilnik o protokolu postupanja u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje.

USTAV REPUBLIKE SRBIJE

Ustav Republike Srbije (2006) sadrži odredbe u vezi sa zaštitom dece od nasilja. U članu 64. Ustava stoji da „deca uživaju ljudska prava primereno svom uzrastu i duševnoj zrelosti“, kao i da su „deca zaštićena od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebljavanja“.

PORODIČNI ZAKON

U članu 6. Porodičnog zakona se navodi da je „svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom deteta u svim aktivnostima koje se tiču deteta“ a da “država ima obavezu da preduzima sve potrebne mere za zaštitu deteta od zanemarivanja, od fizičkog, seksualnog i emocionalnog zlostavljanja te od svake vrste eksploatacije“. Porodični zakon takođe navodi da “država ima obavezu da poštuje, štiti i unapređuje prava deteta“.

Porodičnim zakonom (2015, čl.10) je predviđena zabrana nasilja u porodici kao i da „svako ima, u skladu sa zakonom, pravo na zaštitu od nasilja u porodici“. Nasilje u porodici je definisano kao “ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava telesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice” (2015, čl.197, st.1). U zakonu se dalje navode koje sve radnje spadaju u nasilje u porodici: nanošenje ili pokušaj nanošenja telesne povrede; izazivanje straha pretnjom ubistva ili nanošenja telesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu; prisiljavanje na seksualni odnos; navođenje na seksualni odnos ili seksualni odnos sa licem koje nije navršilo 14. godinu života ili nemoćnim licem; ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja sa trećim licima; vređanje, kao i svako drugo drsko, bezobzirno i zlonamerno ponašanje (2015, čl.197, st.2).

Mere zaštite su takođe predviđene ovim zakonom i određuju se protiv člana porodice koji vrši nasilje i te mere podrazumevaju: izdavanje naloga za iseljenje iz porodičnog stana ili kuće, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti; izdavanje naloga za useljenje u porodični stan ili kuću, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti; zabrana približavanja članu porodice na određenoj udaljenosti; zabrana pristupa u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada člana porodice; zabrana daljeg uznemiravanja člana porodice (2015, čl.198).

ZAKON O OSNOVAMA SISTEMA OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Zakon o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja (2020) garantuje obezbeđivanje prava deteta i učenika i zaštitu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja: „Ustanova, odnosno zaposleni u ustanovi dužni su da obezbede ostvarivanje prava deteta i učenika“, kao i zaštitu od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Zakonom je zabranjeno fizičko, psihičko, socijalno, seksualno, digitalno i svako drugo nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje zaposlenog, deteta, učenika, odraslog, roditelja odnosno drugog zakonskog zastupnika ili trećeg lica u ustanovi.

U članu 111. se definiše nasilje i zlostavljanje kao „svaki oblik jedanput učinjenog, odnosno ponavljalog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje ima za posledicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva ličnosti deteta, učenika i odraslog“.

Pod fizičkim nasiljem, u smislu ovog zakona, smatra se: fizičko kažnjavanje deteta, učenika ili odraslog od strane zaposlenog, roditelja odnosno drugog zakonskog zastupnika ili trećeg lica u ustanovi; svako ponašanje koje može da dovede do stvarnog ili potencijalnog telesnog povređivanja deteta, učenika, odraslog ili zaposlenog; nasilno ponašanje zaposlenog prema detetu, učeniku ili odraslom, kao i učenika i odraslog prema drugom učeniku, odraslom ili zaposlenom.

Pod psihičkim nasiljem, u smislu ovog zakona, smatra se ponašanje koje dovodi do trenutnog ili trajnog ugrožavanja psihičkog i emocionalnog zdravlja i dostojanstva.

Pod socijalnim nasiljem, u smislu ovog zakona, smatra se isključivanje deteta, učenika i odraslog iz grupe vršnjaka i različitih oblika aktivnosti ustanove.

Pod seksualnim nasiljem i zlostavljanjem, u smislu ovog zakona, smatra se ponašanje kojim se dete i učenik seksualno uznemirava, navodi ili primorava na učešće u seksualnim aktivnostima koje ne želi, ne shvata ili za koje nije razvojno dorastao ili se koristi za prostituciju, pornografiju i druge oblike seksualne eksploatacije.

Pod digitalnim nasiljem i zlostavljanjem, u smislu ovog zakona, smatra se zloupotreba informaciono komunikacionih tehnologija koja može da ima za posledicu povredu druge ličnosti i ugrožavanje dostojanstva i ostvaruje se slanjem poruka elektronskom poštom, sms-om, mms-om,

putem veb-sajta (web site), četovanjem, uključivanjem u forume, socijalne mreže i drugim oblicima digitalne komunikacije.

Zakonom se takođe previđa dužnost ustanova obrazovanja i vaspitanja da „nadležnom organu prijavi svaki oblik nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u ustanovi počinjen od strane roditelja, odnosno drugog zakonskog zastupnika ili trećeg lica u ustanovi“ kao i da „odmah podnese prijavu nadležnom organu ako se kod deteta ili učenika primete znaci nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja“ (2020, čl. 45).

ZAKON O SOCIJALNOJ ZAŠTITI

Zakon o socijalnoj zaštiti (2011) određuje ciljeve socijalne zaštite koji su orijentisani na obezbeđivanje materijalne podrške i pružanje usluga socijalne zaštite. Jedan od ciljeva je i preduprediti zlostavljanje, zanemarivanje ili eksploataciju, odnosno otkloniti njihove posledice (2011, čl.3, st.5). Zakon o socijalnoj zaštiti, kao posebne korisnike socijalne zaštite definiše maloletna lica za koju postoji opasnost da će postati žrtva ili ako su žrtve zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja i eksploatacije (2011, čl.41,st.6). Zakon definiše obavezu centra za socijalni rad - organa starateljstva je da pruži propisanu zaštitu ovim korisnicima.

KRIVIČNI ZAKONIK

Krivični zakonik (2019) sagledava dete u kontekstu krivične odgovornosti, zaštite od krivičnih dela i sl. U zakoniku je definisano da je dete lice koje nije navršilo četrnaest godina, maloletnik je lice koje je navršilo četrnaest godina, a nije navršilo osamnaest godina, dok se maloletnim licem smatra lice koje nije navršilo osamnaest godina.

Ovim zakonikom posebno se sankcionišu krivična dela koja imaju elemente nasilja, zanemarivanja, zloupotrebe, zlostavljanja i eksploatacije maloletnih lica, a kao poseban oblik kvalifikovanog krivičnog dela propisuje se delo učinjeno prema maloletnom licu mlađem od 14 godina.

U ovom zakoniku je definisano nasilje u porodici kao primena nasilja, pretnje da će napasti na život ili telo, drsko ili bezobzirno ponašanje kojim se ugrožava spokojstvo, telesni integritet ili duševno stanje člana porodice (2019, čl.194, st.1).

ZAKON O POSEBNIM MERAMA ZA SPREČAVANJE VRŠENJA KRIVIČNIH DELA PROTIV POLNE SLOBODE PREMA MALOLETNIM LICIMA (Marijin zakon)

Ovim zakonom je predviđeno je da krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarevaju za krivična dela protiv polne slobode prema maloletnim licima, konkretno za krivična dela silovanje; objuba nad nemoćnim licem; objuba sa detetom; objuba zloupotrebom položaja; nedozvoljene polne radnje; podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa; posredovanje u vršenju prostitucije; prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju; navođenje maloletnog lica na prisustvovanje polnim radnjama; iskorišćavanje računarske mreže ili komunikacije drugim tehničkim sredstvima za izvršenje krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnom licu (Zakon o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima 2013, čl.3).

ZAKON O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Zakon o zdravstvenoj zaštiti (2019) uspostavlja obavezu svih zdravstvenih radnika po kojoj su dužni da prepoznaju i prijave nasilje nad decom kao i da pruže podršku deci i njihovim porodicama u skladu sa svojim ovlašćenjima.

U članu 20. stav 2 navodi se da „načelo poštovanja prava deteta podrazumeva rukovođenje najboljim interesom deteta u svim aktivnostima pružaoca zdravstvene zaštite, obezbeđivanje zdravstvenih usluga i procedura prilagođenih deci, kao i pravo deteta na pravilan razvoj i zaštitu od svih oblika nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i iskorišćavanja“.

ZAKON O POLICIJI

Zakon o policiji (2018) sadrži posebnu odredbu o primeni ovlašćenja prema maloletnim licima. U članu 70. je navedeno da „ Policijska ovlašćenja prema maloletnom licu primenjuju svi policijski službenici, osim prikupljanja obaveštenja u svojstvu građanina (oštećenog, svedoka) i saslušanja maloletnika u svojstvu osumnjičenog, koja primenjuje policajac za maloletnike“, kao i da je policajac za maloletnike „policijski službenik kriminalističke policije koji obavlja poslove prevencije i suzbijanja maloletničkog kriminala i koji je završio obuku u oblasti prava deteta i maloletničkog krivičnog prava“. Dalje se navodi da su policijski službenici „dužni su da vode računa o dostojanstvu ličnosti maloletnog lica, psihičkim, emocionalnim i drugim ličnim svojstvima i zaštiti njegove privatnosti“.

ZAKON O SPREČAVANJU NASILJA U PORODICI

Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici (2016) predviđa se sistemska zaštitu žrtava nasilja u porodici, koja se ogleda u pravovremenoj i brznoj razmeni informacija i koordinaciji procena i planiranja intervencija između policije, centara za socijalni rad i tužilaštva, uključujući žrtve nasilja i druge relevantne učesnike.

Odredbama Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (2016) definisan je skup mera radi otkrivanja neposredne opasnosti od nasilja u porodici i mera koje se primenjuju kada je opasnost otkrivena. Takođe, definisano je nasilje u porodici u smislu ovog zakona, određeni su aktivni i pasivni subjekti nasilja kao i krivična dela na koje se zakon primenjuje.

U čl.3 Zakona navedeno je da „neposredna opasnost od nasilja u porodici postoji kada iz ponašanja mogućeg učinioca i drugih okolnosti proizlazi da je on spreman da u vremenu koje neposredno predstoji po prvi put učini ili ponovi nasilje u porodici“.

Nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, jeste akt fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja učinioca prema licu sa kojim se učinilac nalazi u sadašnjem ili ranijem bračnom ili vanbračnom ili partnerskom odnosu ili prema licu sa kojim je krvni srodnik u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do drugog stepena ili sa kojim je srodnik po tazbini do drugog

stepena ili kome je usvojitelj, usvojenik, hranjenik ili hranitelj ili prema drugom licu sa kojim živi ili je živio u zajedničkom domaćinstvu (2016, čl.3).

Za sprečavanje nasilja u porodici i pružanje zaštite i podrške žrtvama nasilja u porodici i žrtvama krivičnih dela određenih ovim zakonom nadležni su policija, javna tužilaštva, sudovi opšte nadležnosti i prekršajni sudovi, kao nadležni državni organi, i centri za socijalni rad, kao ustanove (2016, čl.7).

U čl. 4 je navedena primena ovog zakona na određena krivična dela: proganjanje, silovanje, obljava nad nemoćnim licem, obljava nad detetom, obljava zloupotrebom položaja, nedozvoljene polne radnje, polno uznemiravanje, podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa, posredovanje u vršenju prostitucije, prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnih lica za pornografiju, navođenje deteta na prisustvovanje polnim radnjama, zapuštanje i zlostavljanje maloletnog lica, nasilje u porodici, nedavanje izdržavanja, kršenje porodičnih obaveza, rodoskrvnuće, trgovina ljudima i druga krivična dela, ako je krivično delo posledica nasilja u porodici.

ZAKON O MALOLETNIM UČINIOCIMA KRIVIČNIH DELA I KRIVIČNOPRAVNOJ ZAŠTITI MALOLETNIH LICA

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (2005) sadrži odredbe koje se primenjuju prema maloletnim učiniocima krivičnih dela, kao i posebne odredbe o zaštiti dece i maloletnika kao oštećenih u krivičnom postupku.

STRATEGIJA ZA PREVENCIJU I ZAŠTITU DECE OD NASILJA (2020-2023)

Osnovni princip na kojem se Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja (2020) zasniva jeste poštovanje i primena prava deteta sadržanih u Konvenciji o pravima deteta, prema kojoj dete ima pravo na slobodu od svih oblika nasilja, zlostavljanja, zloupotrebe ili zanemarivanja, a obaveza je države da primeni mere za sprečavanje nasilja nad decom i da obezbedi zaštitu deteta od svih oblika nasilja u svim okruženjima: u porodici, ustanovama, institucijama i široj društvenoj sredini. Svi oblici nasilja, zlostavljanja, zloupotreba ili zanemarivanja deteta, kojima se ugrožava ili narušava fizički, psihički i moralni integritet ličnosti deteta predstavljaju povredu jednog od osnovnih prava deteta – prava na život, opstanak i razvoj.

Kao opšti cilj strategije ističe se „obezbeđen kontinuiran sveobuhvatni odgovor društva na nasilje prema deci, u skladu sa dinamikom izazova, rizika i pretnji, kroz unapređen sistem prevencije, zaštite i podrške. U strategiji su definisana i 3 posebna cilja: 1. prevencija i sistematski rad na promeni stavova, vrednosti i ponašanja u odnosu na nasilje u prema deci, 2. intervencije usmerene ka zaštiti dece od nasilja, 3. normativni okvir, institucionalni okvir i organizacioni mehanizmi za prevenciju i zaštitu dece od nasilja.

Strategijom je definisano nasilje kao „svaki oblik fizičkog ili mentalnog nasilja, povređivanja ili zlostavljanja, zapostavljanja ili nemarnog postupanja, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući i seksualno zlostavljanje“, što je u skladu sa čl. 19 Konvencije o pravima deteta (Zakon o ratifikaciji UN Konvencije o pravima deteta 1997).

Takođe, Strategija sadrži spisak definicija različitih oblika nasilja koje se koriste u međunarodnim dokumentima koje je Republika Srbija ratifikovala: fizičko, emocionalno, seksualno, zanemarivanje I nemarno postupanje, eksploatacija deteta, porodično nasilje, nasilje u obrazovno-vaspitnim ustanovama, nasilje u ustanovama socijalne zaštite, nasilje u društvenoj zajednici, zloupotreba dečijeg rada, nasilje u digitalnom prostoru, nasilje u medijskom prostoru.

OPŠTI PROTOKOL ZA ZAŠTITU DECE OD ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA

Cilj donošenja Opšteg protokola za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja (2005) je bilo uspostavljanje efikasne, operativne međusektorske mreže za zaštitu dece od zlostavljanja, zanemarivanja, eksploatacije i nasilja.

Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja se u potpunosti oslanja na osnovne principe iz Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta. U uvodnom delu je navedeno da „svi oblici nasilja, zlostavljanja, zloupotreba ili zanemarivanja dece, kojima se ugrožavaju ili narušavaju fizički, psihički i moralni integritet ličnosti deteta, predstavljaju povredu jednog od osnovnih prava deteta sadržanih u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta, a to je pravo na život, opstanak i razvoj“.

Nakon odrednica koje se odnose na opšte i specifične ciljeve Protokola, u delu III su date definicije svih vidova zlostavljanja i zanemarivanja deteta: zloupotreba ili zlostavljanje deteta, fizičko zlostavljanje deteta, seksualna zloupotreba, emocionalna zloupotreba, zanemarivanje i nemarno postupanje, eksploatacija. Uz to, navodi se da „U procesu zaštite deteta od zlostavljanja i zanemarivanja treba da učestvuju ustanove i pojedinci iz različitih sistema (zdravstvo, obrazovanje, socijalna zaštita, policija, pravosuđe)“, kao i da *“ulogu koordinatora u procesu zaštite dece trebalo bi da ima centar za socijalni rad”*.

Dalje, Protokol sadrži definisanje koraka u procesu zaštite deteta (otkrivanje, prijavljivanje slučajeva, procena, rizika, stanja potrebe deteta i porodice, planiranje i obezbeđivanje usluga i mera za zaštitu deteta, sprovođenje intervencija, uključujući neodložnu intervenciju, praćenje deteta).

BIBLIOGRAFIJA

Krivični zakonik Republike Srbije (Službeni glasnik RS, BR.85/05, 88/05-isp., 107/05-isp.,72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 i 35/19).

Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja (2005)

Porodični zakon Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br.18/2005, 72/2011 i 6/2015)

Ustav Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br.98/2006).

UNICEF. 2017. *Nasilje prema deci u Srbiji: Determinante; faktori i intervencije*. Beograd: UNICEF.

UNICEF. 2019. *Situaciona analiza dece i adolescenata u Srbiji*. Beograd: UNICEF.

Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 80/2020)

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 85/2005).

Zakon o pravima pacijenata Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br.45/2013 i 25/2019 – dr. zakon).

Zakon o prekršajima Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - odluka US, 91/2019 i 91/2019 - dr. zakon).

Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br.24/2011).

Zakon o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 88/2017, 27/2018 - dr. zakoni i 6/2020).

Zakon o policiji Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 6/16, 24/18 i 87/18).

Zakon o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 32/2013).

Zakon o ratifikaciji UN Konvencije o pravima deteta (Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori, br 15/90 i Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori, br 4/96 i 2/97).

Zakon o ratifikaciji Protokola o prodaji dece, dečijoj prostituciji i dečijoj pornografiji (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 7/02).

Zakon o ratifikaciji Protokola uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, broj 7/02).

Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 24/2011).

Zakon o sprečavanju nasilja u porodici Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 94/2016).

Zakon o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br.25/2019).

